

Schema för årsrapport av programsensor

Namn: Bengt Johansson

Programsensor vid

Fakultet: Den samhällsvetenskapliga fakulteten

Studieprogram/fagområde: Medievetenskap

Programsensorperiod: 2014-2017

Rapporten är en sammanfattande rapport för perioden 2014-2017

Inledning

Den här rapporten är en sammanfattning och helhetsbedömning av programsensoruppdraget för bachelor- och masterprogrammet i medievetenskap vid universitetet i Bergen. Rapporten bygger på de tre tidigare författade rapporterna 2014, 2015 och 2016.

Rapporten är upplagd på följande sätt:

1. Sammanfattning av tidigare programsensorrapporter
2. Reflektioner kring sensoruppdraget
3. Utblickar och utmaningar

Sammanfattning av tidigare programsensorrapporter

Rapport 2014

Eftersom jag varit programsensor även under den tidigare fyraårsperioden var inte 2014 års rapport, som brukligt är, en inledande rapport med genomgång av programmets struktur och pensum. Istället var rapporten en utvärdering av masterprogrammet i medievetenskap. Då fokus i rapporterna under perioden 2010-2013 framförallt låg på bachelornivån, blev överenskommelsen med programrådet att 2014 års rapport främst skulle ägna sig åt masterprogrammet. Utgångspunkten för rapporten var programrådet synpunkter och idéer om hur masterprogrammet kunde göras om.

Rapporten grundades i mailkonversationen med Ole Johan Mjøs (programrådsleder) under hösten 2014. I denna konversation sammanställde programrådet synpunkter och idéer om hur masterprogrammet kunde göras om, vilket var utgångspunkten för 2014 års rapport.

I rapporten användes mina egna erfarenheter som utbildningsansvarig vid JMG vid Göteborgs universitet, de utvärderingar som gjorts i programsensorrapporterna 2010-2013, samt Erik Nymark

Esperås rapport *Fra studier till arbeidsliv. Undersøkelse av uteksaminerte kandidater ved Institutt for informasjons- og medievitenskap 2005-2013*. Detta för att ge inspel i diskussionerna kring omgörningen av masterprogrammet i medievitenskap.

För att få en systematisk översikt gällande masterprogrammet gjordes därför en omvärldsanalys (SWOT) som fångar in inre styrkor och svagheter samt yttre möjligheter och hot. Med andra ord sammanställdes erfarenheterna från rapporter och andra källor för att se möjligheter och risker med nuläge, och för att framtidsutsikterna för masterprogrammet skulle bli tydligare.

Styrkor (Inre)

I enkäterna bedömdes masterprogrammet väldigt positivt av studenterna. Om bedömningen jämförs med bachelorprogrammet låg nivån klart högre för masterprogrammet. Masteroppgaven sågs som det mest värdefulla, men generellt sett var studenterna även nöjda med kurserna. Även relationen till institutionen och dess medarbetare sågs som en styrka att bygga vidare på. Många lyfte fram möjligheten att få en kontorsplats på instituttet som viktigt för integreringen. Framstående forskning, ett etablerat program är andra fördelar som flera studenter pekade på.

Svagheter (inre)

Min bedömning är att masterprogrammets profil är relativt otydlig, särskilt i relation till andra masterprogram inom ämnet i Norge. Relativt få sökte masterprogrammet vid rapportens skrivande och platserna fylldes därför inte. Viss kritik mot innehåll i en del kurser och även synpunkter på metodundervisningen förekom i utvärderingarna, men den verkade inte vara särskilt spridd. Det fanns också viss diskrepans mellan vad studenterna uppfattade att utbildningen gav för yrkesfärdigheter jämfört vad studenterna själva hade för ambitioner. Yrkes- och karriärvägledning bedömdes som bristfällig. Utbildningen är på norska, vilket gjorde att en möjlig internationell rekryteringsbas saknades, vilket också är en svaghet.

Möjligheter (yttre)

Bergen är en större stad och en populär studieort. Det är en stark utbildningsort i regionen och studenter har relativt lätt att få jobb efter utbildning. De andra masterprogrammen i Norge har inte *kombinationen* av humaniora och samhällsvetenskap som finns i Bergen. Med flera olika framgångsrika forskargrupper finns det möjlighet att stärka kopplingen mellan utbildning och forskning. Det finns ett ökat intresse för internationella samarbeten och joint programs/double degrees. Utbildningen är avgiftsfri och nordiska utbildningssystem har gott rykte. Alla dessa saker ger masterprogrammet möjligheter att bli framgångsrikt på sikt.

Hot (yttre)

Tryck på att ha mer praktisk utbildningar från studenter. Svårt att attrahera studenter från andra orter. Minskade barnkullar. Konkurrenter med tydligare profil. Nätutbildningar och större krav på internationaliserad utbildning.

Sammantaget lyftes olika saker fram, både gällande problemens orsaker och vad som är möjliga lösningar. I rapporten tryckte jag på att det kan finnas flera orsaker till att göra om ett utbildningsprogram. Det kan dels handla om att göra programmet mer attraktivt, dels att

programmet ska harmonisera med andra utbildningar och instituttets profil. Det var något oklart i uppdraget vari problembilden egentligen bestod och de råd som gavs i slutet på rapporten syftade till att framförallt fokusera på det förra, dvs. programmets attraktivitet.

- Ny kunskap: I rapporten underströks det att programrådet borde ägna tid åt att ta fram mer kunskap om orsakerna till bristande söktryck. Är det kvalitetsbrister i utbildningen eller är det orsaker som inte direkt har att göra med hur masterprogrammet är organiserat? Beroende på svaret kommer åtgärderna se olika ut (detta resonemang finns också med i 2016 års rapport gällande bachelorprogrammet).
- Profil och konkurrenssituation: Programrådet diskuterade olika sätt att profilera programmet. I rapporten poängterade jag fram att man måste våga lyfta fram vad som är programmets styrkor och kanske också "paketera" dem tydligare. Inte minst beroende på att andra masterutbildningar har sådana styrkor.
- Fokus på generiska kunskaper: Som jag redan under första sensorperioden påpekade menade jag även i denna rapport att man måste profilera vilka kunskaper som man faktiskt har användning för i yrkeslivet. Vad är översättningsbart och vad kan man göra för att göra detta tydligare? I kombination med mer kreativa examinationsformer skulle det kunna ge ett lyft och också klargöra utbildningens relevans.
- Samarbete forskning och omgivande samhälle: Programmets studenter söker sig dels till forskning/undervisning, dels till PR/information. En uppmaning var att stärka relationen till forskargrupper och omgivande samhället. Gästföreläsare, uppsatskataloger, seminarier (interna och externa). Här kan man göra mycket med ganska små medel.

Rapport 2015

Rapporten tog sin utgångspunkt i diskussion med Jan Erik Hovden (dåvarande programrådsleder) och Ole Johan Mjøs (fd programrådsleder). I denna konversation kom vi fram till att 2015 års rapport skulle vara en genomlysning av hur metodundervisningen såg ut på både bachelor- och masterprogrammet i medievetenskap i Bergen.

I rapporten gick jag igenom litteraturlistor, examinationsformer, föreläsningspresentationer för att få en överblick över metodundervisningen. Slutsatsen var att det fanns mycket metodundervisning trots att det inte fanns någon metodkurs på varken bachelor- och masterprogrammet. Från den första introduktionskursen till 300-poängsnivån vävdes det in litteratur, föreläsningar, seminarieuppgifter och examinationer där metodfrågor stod i centrum. Fördelen med detta upplägg var att man inte flyttar ut metoden från ämneskunskaper utan att det ses som en helhet.

Metodkunskaper blir därmed en integrerad del i studierna av institutioner, texter, publik och kultur. Nackdelen är givetvis att det inte finns en sammanhållen metodkurs där alla aspekter av metod samlas. Risken för överlappningar, att man inte når så långt ifråga om progression och att vissa saker kanske tappas bort finns också.

Min slutsats av att gå igenom metodundervisningen i medievetenskapsprogrammen i Bergen var att upplägget har många förtjänster. Det ryms många metoder och teoriperspektiv inom programmet.

Särskilt kurser om medietexter och mediepublik blir sannolikt bättre genom att metodundervisningen är integrerad. Men det finns några saker som jag lyfte fram vilka handlar om överlappningar, omtag och att vissa metoder kanske inte togs upp i den omfattning som vore önskvärt.

- *Kvalitativ och kvantitativ metod?* Distinktionen upprepades på ett antal kurser och en reflektion var om budskap kring metodval och dess lämplighet skiljer sig åt beroende på vilken kurs som studenten läser. Hur många gånger behöver studenter höra denna distinktion och diskutera den? Dras samma slutsatser ifråga om vetenskapsteori och epistemologi?
- *Progression?* En annan sak jag tog upp var frågan om det verkligen sker en progression i metodkunskaper mellan de olika nivåerna. Min bedömning var att så var fallet mellan 100 och 200-poängsnivån, men det var inte lika tydligt att 300-poängsnivån innebar en progression i alla delar (i design var det dock definitivt progression).
- *Får alla metoder plats och uppmärksamhet?* Det finns många metoder och angreppssätt som tas upp på olika kurser. Ett förslag var att systematiskt utvärdera vilka metoder och vilka moment som tas upp under programmen. En sådan genomgång skulle göra det lättare att få översikt över vilka metodmoment som faktiskt ingår och därmed kvalitetssäkra metodundervisningen.

Rapport 2016

Den tredje rapportens startade i en diskussion med programrådesmedlemmarna vid besök i Bergen 10 januari 2017: Asbjørn Grønstad (dåvarande programrådsleder), førsteamanuensis Rune Klevjer och førstekonsulent Natalie Angelica Sagstad. I denna konversation kom vi fram till att 2016 års rapport skulle ta upp två teman. Det ena var frågan om rekrytering, då programrådet upplevde ett minskat söktryck till bachelorprogrammet. Den andra gällde organisering av den första terminen på bachelorprogrammet, då inte längre SV100 (samfunnsvitenskaplege tankemåter) gavs som obligatorisk kurs den första terminen.

I analysen av söktryck använde jag material om antagning som jag fått av Natalie Angelica Sagstad, men framförallt statistik från webbplatsen Samordnaopptakk.no, där statistisk från ansökningar till högre utbildning i Norge är samlat. Jag sökte och sammanställde resultat från åren 2010 till 2016.

För diskussionerna om den första terminens kurser använde jag material från den offentliga hemsidan för programmen och de dokument som varit tillgängliga via "Min side", där jag haft tillgång till powerpointpresentationer från föreläsningar, pensum, schema, arbetshäften för seminarier, information om examen, exempel på tidigare examinationsuppgifter, kursutvärderingar mm. Jag använde också i viss utsträckning tidigare sensorrapporter.

Efter att ha gått igenom statistiken för söktryck kan ett antal slutsatser dras om hur det minskade söktrycket till bachelorprogrammet i medievetenskap i Bergen kan förstås.

- Det har inte att göra med en generell minskning av intresse för högre utbildning. Antalet sökande till universitets- och högskoleutbildning i Norge ökade under perioden.

- Det kan inte knytas till ett minskat intresse för Bergen som studentstad. Antalet sökande till universitetet i Bergen ökade.
- Det hör inte samman med minskad popularitet för generella samhällsvetenskapliga teoretiskt inriktade program. Bachelorprogrammen i sociologi och statskunskap har fått ett ökat antal sökande de senaste åren (2015-2016).
- Det har inte att göra med att programmet är mer teoretiskt jämfört med andra bachelorprogram som ges med medieinriktning (journalistik och film och tv-produktion). Samma nedgång skedde för dessa program.
- Det verkar framförallt ha att göra med en generellt dalande popularitet för mediefag. Denna nedgång ses för hela ämnesområdet och för bachelorprogram i medievetskap vid andra universitet i Norge.

Bachelorprogrammet i medievetskap är en bred och i huvudsak teoretisk utbildning. Liksom många andra medievetskapliga utbildningar har den varit mycket populär. Det verkar dock som denna och andra utbildningar i mediefag fått lite svårare att attrahera nya studenter. I den genomgång som gjorts ovan finns det dock ingenting som tyder på att det minskande intresset bland studenter har något att göra med hur bachelorprogrammet vid universitet i Bergen är organiserat. Snarare har det att göra med en trend där medievetskap inte är riktigt lika attraktivt som tidigare. Vi vet att det går mode även i studenters val av universitetsutbildning och just nu verkar mediefag ha en "konjunktturnedgång".

Ifråga om hur den första terminen ska organiseras finns det givetvis många olika alternativ. Men min uppfattning var att man skulle ta chansen och göra om MEV100. Jag skulle i denna omorganisering helst se att man på allvar går igenom ex phil, SV100 och MEV100 (+ akademiskt skrivande) för att identifiera vilka kunskaper man menar är viktigt att studenter i medievetskap har för fortsatta studier i ämnet. Jag tror att det är centralt att balansera samhällsvetenskapliga och humanistiska perspektiv för att studenterna ska kunna få en bra start på bachelorprogrammet.

Reflektioner kring sensoruppdraget

Jag var sensor för programmen i medievetskap vid universitetet i Bergen under två perioder. 2010-2013 samt 2014-2017. Mina generella uppfattning är att det har varit en mycket positiv erfarenhet. Möjligheten att lära sig mycket om en annan utbildningsmiljö har för mig personligen varit utvecklande, inte minst i relation till mitt arbete som lärare vid JMG i Göteborg. Genom att få utvärdera andra utbildningar skaffar man sig perspektiv på den egna institutionen och den verksamhet som bedrivs.

Förutom detta har bemötandet från personal vid institutet alltid varit mycket bra. Alla har varit positiva till mitt arbete och jag har alltid fått den hjälp jag behövt av ansvariga för utbildningen. Mina besök i Bergen har varit både effektiva och trevliga då jag fått möjlighet att sitta ner och diskutera utbildning och forskning med kollegor. Även kontakten med studenter har varit positiv och gett mycket tillbaka.

Min roll som sensor har jag aldrig sett som utvärderande i formell mening, utan snarare som ett "bollplank", som en extern resurs som kan ge ett utifrånperspektiv på verksamheten. Råd och rekommendationer har jag sett som inspel i programrådets och kollegiets pågående diskussioner. Med andra ord har jag sett mina rapporter som ett beslutsunderlag för det kvalitetsarbete som sker vid instituttet.

Därför har också temat för mina rapporter diskuterats fram i möten med programrådsleder och programrådet. På så sätt har också relevansen för mina rapporter säkerställts. Programrådet och kollegiet har fått underlag för de diskussioner som förts för att utveckla och kvalitetssäkra programmet. Nackdelen med detta perspektiv är givetvis att jag som sensor inte själv valt ämne för rapporten och därmed också till viss del problemformuleringen. Jag har dock sett det som viktigare att ge inspel än att jag som sensor ska "leta upp problem" för årsrapporterna. Dessutom finns det ju möjlighet att i de inledande och avslutande rapporterna göra mer breda problembeskrivningar eller peka på särskilda brister.

Trots de positiva erfarenheterna finns givetvis möjligheter till förbättringar ifråga om sensoruppdraget. Några sådana punkter är:

- Även om jag hela tiden upplevt kontakterna med programrådet som uppskattade och positiva har det oftast varit jag som programsensor som tagit kontakt och initierat möten. Jag tror att programrådet i högre grad skulle kunna använda programsensorn som resurs och styra när besök i Bergen vore lämpliga för att optimera resultatet. Det vore dessutom önskvärt med lite fler kontakter under året och längre planering ifråga vad sensorrapporten ska ta upp.
- Jag borde kanske som sensor varit lite mer systematisk ifråga om hur min rapport använts och vilka delar som programrådet/kollegiet tagit till sig. Jag har i diskussioner med programrådsledare fått det bekräftat att rapporterna varit viktiga beslutsunderlag, men jag tror att detta arbete kan systematiseras. Kanske ska det finnas en rapport tillbaka till sensorn från programrådet om hur arbetet fortsatt? Eller också ska det kanske i varje års sensorrapport finnas en punkt där sensor går igenom vad utfallet blev av förra årets rapport.
- Det har särskilt under de senaste åren varit en stor omsättning på programrådsleder och programråd. Det har gjort att kontinuiteten i arbetet med sensorn kanske blivit lite åsidosatt. Ett exempel är att den utvärdering jag gjorde med en enkät till studenterna 2011 inte var allmänt känd några år senare då en ny enkät gjordes utan att den som genomförde den visste om 2011 års enkät. Jag detta kunna undvikas om det funnits en större kontinuitet gällande programrådsleder och programråd.

Utblickar och utmaningar

När jag började mitt sensoruppdrag 2010 läste jag igenom rapporterna från tidigare programsensor. Bilden av programmet var då att det generellt sett var program med god kvalitet, men att det både

fanns utmaningar ifråga om internationalisering och medieperspektiv. Dåvarande programsensor påpekade att perspektiven var väldigt norska och att de internationella utblickarna kunde vara fler, inte minst ifråga om litteratur. Dessutom saknades enligt dåvarande programsensor "nya medier", då fokus var på traditionella medier och inte minst det starka historiska perspektivet.

Så här nästan tio år senare är min bild att dessa problem i stor utsträckning åtgärdats. Trots att de medievetenskapliga programmen i Bergen är ganska traditionella ifråga om upplägg och innehåll har de internationella perspektiven blivit mycket starkare och sociala medier finns med i många av kurserna. Dessutom diskuteras det om joint degrees/double degrees för att utveckla internationalisering.

Ser man över tid har de mediehistoriska perspektiven tonats ner i bachelorprogrammet, som länge hade en tung mediehistorisk profil. Nu är det mer uppblandat med andra perspektiv, inte minst eftersom studenter kan välja andra program på 200-poängsnivån än mediehistoria. Det har gett en större bredd, men också en något mer otydlig profil. Frågan är lite vad medievetenskap i Bergen vill ha för profil i framtiden. Är det bredden man ska trycka på eller finns det skäl att fundera på profilering? I så fall vilken? Går man till hemsidans presentation är det att både ha samhällsvetenskapliga och humanistiska perspektiv som särskiljer medievetenskap i Bergen från många andra program inom fältet. Jag tror att man ska arbeta vidare och fördjupa vad det innebär att ha båda dessa rötter i synen på medievetenskap. Kanske är det en väg till en tydligare profil?

Flera gånger har jag tryckt på att utbilda och lyfta fram vilka generiska kunskaper som lärs ut. Det går också att göra variationer på examinationer som knyter an till andra sektorer i samhället och att hemtentamen i akademisk essäform varierar som examinationsform. Generellt tror jag att vårt ämne skulle må bra av att studenter stärks i både akademiskt skrivande och andra genrer. Jag tror dessutom att alla våra studenter – och från andra ämnen – borde undervisas i "public speech", hur man gör presentationer mm. Men frågan är givetvis om ett ämne som "medievetenskap" är för snävt för att inkludera sådana moment. Dessa kompetenser efterfrågas av studenter och det medievetenskap måste ta ställning till är man överhuvudtaget vill vara med och konkurrera om dessa studenter.

Medievetenskap befinner sig också i en stark konkurrenssituation med de praktiska programmen på instituttet och Media City Bergen. Frågan är hur medievetenskap vill profilera sig i relation till dem. En del studenter uttryckte i utvärderingar synpunkten att man läste medievetenskap eftersom man inte kom in på de mer praktiskt orienterade programmen. Det kan knappast vara den etiketten som medievetenskap vill ha.

Vad gäller masterprogrammet är en grundläggande fråga om det fortfarande ska vara ett program på norska. Kanske kan en omläggning till engelska locka studenter från andra länder? Det har varit en utveckling som vi sett i Sverige, även om inte det heller är problemfritt. Alla nya program som startar på master i samhällsvetenskap vid Göteborgs universitet är numera på engelska.

Nedgången för bachelorprogrammet i medievetenskap vid universitet i Bergen verkar i första hand bero på externa faktorer som har att göra med hur ämnet mediefag bedöms av presumtiva studenter. De omvärldsfaktorer som har att göra med sämre arbetsmarknad för många i mediebranschen är kanske en av de viktigaste faktorerna. En annan kan vara att ämnet medievetenskap har haft sin "peak" i popularitet. I de nordiska länderna har medie- och

kommunikationsvetenskap haft en stark tillväxt under flera decennier. I Sverige skedde en expansion där många högskolor startade utbildningar inom ämnet, vilket lett till överetablering. Men trots att samhället är allt mer medialiserat har kanske inte medie- och kommunikationsvetenskap samma lyskraft längre? En annan faktor kan vara att många andra ämnen diskuterar sociala medier och medialisering. Medievetenskap har kanske inte riktigt lyckas varken ta fram egna teorier som fått brett genomslag eller kunnat profilera ämnets akademiska särart? Vi har många utmaningar som akademiskt fält.

Mölnadal 2018

Bengt Johansson

Programsensor